

po več kot 100 otrok, nekatere še celo po več kot 200 otrok, ter s tem krši dan za dnevom, leto za letom zgoraj navedeni § drž. zak. Ako bi kateri izmed učiteljstva delal tako, kdaj bi ga že bili vtaknili v disciplinarno preiskavo.

4.) Glede točke o verskih vajah so jo tudi modro izvili. Učiteljstvo je dokazalo pri skupščini, da je škodljiva šoli točka odloka dež. šol. sveta z dne 1. dec. 1902 št. 1078, ki naroča učiteljstvu, da mora vsako nedeljo in [praznik zbrati šol. otroke v šolskih prostorih in jih od tam voditi v cerkev k farni ozir. kaplanijski maši. O nadzorovanju ni bilo niti govora a okr. šol. svet poroča, da dež. šol. svet ne more razveljaviti odloka glede nadzorovanja pri službi božji. Nadzorovanje eno, a vodenje je drugo.

S tem odlokom je dež. šol. svet posredno prepovedal učiteljem-organistom postranski zaslužek orgljanja, ker zgoraj navedeni odlok ukazuje, da mora vsak učitelj zbrati otroke svojega razreda v šol. prostorih, jih od tam peljati v cerkev in jih v cerkvi med službo božjo nadzorovati. To ravno pa učitelju-organistu ni mogoče, zaradi česar mu ne kaže nič drugega, kakor opustiti orgljanje, ali pa živeti v vedni nevarnosti, da ga postavijo v disciplinarno preiskavo zaradi kršenja navedenega odloka.

Mi bi bili jako zadovoljni, ako bi dež. šol. svet povedal učiteljstvu, kaj naj naredi z otrokom, ki med službo božjo šepeta ali drugače ne da miru, sedanji učni red ne določuje tega. Ako otrok kaj takšnega naredi v šoli med poukom, se ga postavi iz klopi, in tako mu je odvzeta prilika k šepetanju in obenem je kaznovan. [Kaj je pa v cerkvi? V cerkvi prvič ni prostora, ker so navadno med službo božjo do zadnjega kotiča polne, a če bi bil in bi se otroka postavilo na poseben prostor, ali bi ne bilo to javno zasramovanje v pričo cele fare, ki je ta čas zbrana v cerkvi? Ali ni pa ravno tako javno zasramovanje po šol. učnem redu prepovedano, ker diši po srednjeveškem prangerju.

Farna maša s pridigo, raznimi očenaši in drugimi molitvami traja največkrat približno po 2 uri. Učitelji vemo, da večina otrok ne zdrži toliko časa, ne da bi opravili telesne potrebe. Kaj je v tem slučaju narediti? Da bi jih učitelj puščal na stran kakor iz šolske sobe, ni mogoče a) ker cerkve nimajo zato potrebnih prostorov, b) ker bi se težko kateri otrok predrznil v cerkvi toliko, da bi dal učitelju za to potrebno znamenje. Vsak bi raje počakal. Ako je to otroku na zdravju, naj nam pove dež. šolski svet.

Učiteljstvo se povprašuje, kako je mogoče, da teče že 24 leto, odkar je bila zadnja deželna skupščina in zakaj se šele vsako šesto leto obdržujejo okrajne učiteljske skupščine. Sedaj nam je očitno, zakaj. Ako se falsificira zapisnik okrajne skupščine, pride to jako v prilog. V šestih letih se mnogo pozabi, v šestih letih marsikdo izmed učiteljstva umre, v šestih letih se jih mnogo preseli v druge okraje, vsiti se nadomestijo z drugimi, in ko se pri prihodnji skupščini čita zadnji zapisnik, ga odobre molče, naj bo tak ali onak. Dež. šolskemu svetu pa ni potreba niti čitati zapisnikov, ker kdo bo za šest let primerjal njegove rešitve s konferenčnim zapisnikom.

Sedaj postanejo oni, ki so bili rojeni v času zadnje dež. skupščine že polnoletni, in v vsem tem času ni deželni šolski svet niti enkrat zaslišal učiteljstva, kaj bi bilo potrebno ukreniti v prid šolstvu in odgoji. Ali ni tega smatrati kot kršenje § 45 in 46 drž. šol. zak. z dne 14. maja 1869 in kot preziranje ministrske naredbe z dne 8. maja 1872? Ali bi dež. šol. svet ne spravil v disciplinarno preiskavo vsake

učiteljsko osebo, ki bi le desetino časa kršila ali prezirala kako njegovo najmanjveljavno odredbo? Zopet moramo javno povedati, da osebe, ki provzročujejo tako kršenje in preziranje šolskih zakonov, ne sodijo na mesta, ki jih zavzemajo, in zopet moramo vprašati, kje so dež. in državni poslanci, da ne vrašajo ministra zakaj to trpi?

Nekoliko odgovora „Gorici“.*)

Na moj članek o izboljšanju učiteljskih plač na Goriškem je odgovarjal list »Gorica« in izkušal 1. izpodbijati meni zasluge za rešitev tega vprašanja, zasluge, ki si jih nisem pripisoval, in 2. pisati te sebi na rovaš, seveda nezaslužno. Da ne ostane učiteljstvo o stvari v dvomu, si dovoljujem staviti na omenjeni list in gospode deželne poslance sledeča vprašanja:

1. Ali je res, ali ni res, da so g. poslanci, stoječi za Gorico, v zasedanju 1902/3 glede predlaganega načrta zavzemali stališče: da je sprejem zakona preperečiti, če ne drugače z abstinenco t. j. da se slovenski poslanci odstranijo iz dvorane in store sklepanje nemogoče?

2. Ali je res, ali ni res, da je bilo 20 poslancev za junktim g. dra. Verzeznassija, da se učiteljem plače povišajo le tedaj, ako da vlada letnega prispevka najmanj 50.000 K?

3. Ali je res, ali ni res, da so glasovali vsi italijanski poslanci in poslanci klerikalne stranke za ona določila § 10 in 16, za katera so morali ob mali pozornosti vedeti, da takega načrta vlada ne more sprejeti, da je torej ta že a priori pokopan?

4. Ali je res, ali ni res, da sta po 4 in pol urni debati odpadla dr. g. Luzzatto in dr. Fajdutti, na kar je dr. Verzeznassi prišel iz ravnotežja ter je svoj junktim odtegnil in so vsi poslanci precej konfuzni enoglasno sprejeli načrt zakona?

Z odgovori na ta vprašanja je pač označeno stališče klerikalcev glede zakona. Ako so isti l. 1904 drugače, navidezno učiteljstvu prijazno nastopili, je bilo to le rezultat krepkega nastopa učiteljstva samega, ker gledajo klerikalni zastopniki v prvi vrsti le, da ohranijo svoje sedanje politične pozicije in bi jim bila agitacija učiteljstva lahko pogubna, so se torej le zato premislili in svojo taktiko premenili v prilog učiteljstvu — seveda tudi sedaj s pridržki!

V zasedanju 1904. sem opozoril poslance, da vlada principijelno ne more dovoliti pobiranja užitnine v svrhu pokritja šolskih potrebščin po okrajih in vladni zastopnik je to v zbornici poudarjal. Vkljub temu so glasovali klerikalni poslanci z Italijani, četudi so že naprej vedeli, da je sprejem zakona nemogoč. Kazali so se torej prijatelje učiteljstva na eni strani, po drugi strani pa so bili gotovi, da se učiteljstvu plače ne povišajo.

Tako neodkritosrčni pa in morda še bolj so bili v zasedanju 1905. Vsled nastopa učiteljstva in posredovanja pri namestništvu se je namestnik sam zavzel za načrt zakona ter obljubil učiteljstvu svojo podporo, katero besedo je častno izpolnil s tem, da je izposloval pri finančnem ministrstvu pokritje, potrebno za učiteljske plače, z 10% dokladami na užitnino (v deželni zalog) in 4 K na vsak hl piva, in sicer

*) Glej lanski letnik št. 50 in 51!

od teh 2-30 K za reguliranje plač, ostalo 1-70 K pa za dež. potrebščine.

Vkljub tej ponudbi vlade, kako definitivno končati vprašanje, slovenski klerikalni poslanci niso hoteli precizirati zakona tako, da bi bilo to pokritje brez dvoma, marveč so zveržili sporazumno z Italijani načrt tako, da bi imela pokrivati učiteljsko potrebščino 20% doklada na užitnino vina, mesa in drugo ter le eno krono davščine na pivo. Stavili so v dež. proračun 120% doklado na užitnino vina in mesa in 4 K na pivo. Ker je vlada naznanila že poprej svoje principijelno stališče, da preko 100% doklad na užitnino vina in mesa za deželne potrebščine ne odobri, je bila s tem dana nevarnost, da se ne potrdi predlagane užitnine 120% in da vsled tega ostanejo ali nepokrite potrebščine za učiteljske plače ali pa dež. potrebščine. Ako je vlada vztrajala na svojem stališču, da dovoli za dež. potrebščine le 100% in za učiteljstvo le 10%, torej skupaj 110%, potem je ostalo učiteljstvo zopet praznih rok. Vsled mojega nastopa v dež. zboru in predlaganega pokritja vladi ni preostalo drugega, ako je hotela videti končno urejene učiteljske plače, da se da tako rekoč prisiliti po dež. zboru, da privoli v pobiranje užitnine 120%. To pa je bilo edinole mogoče s tem, da se je c. kr. namestnik v Trstu osebno zavzel za ugodno rešitev ter izposloval pri finančnem ministrstvu pokritje 120% na užitnino in 4 K na hl piva. Rešil je dano besedo ter osebno posredoval na Dunaju in se izkazal s tem iskrenega prijatelja učiteljstva. Učiteljstvo na Goriškem ima sedaj za silo regulirane plače in dobro je da ve, kako so se dež. poslanci potegovali zanje in kako stališče je zavzemala vlada, ker bo vedelo zastopati se i nadalje.

S tem imam polemiko o tem vprašanju končano neglede na to, kaj še gospodje okolo »Gorice« žele natveziti svojim volilcem.

Dr. Henrik Tuma.

Temeljito poznavanje.

Dobili smo v roke knjižico, ki jo je izdalo »narodno radikalno dijaštvo« pod naslovom: »Iz naroda za narod!« — Pregledovali in prebirali smo knjigo vsestranski in tu smo zadeli na sledeči pasus stran 73.: »Poleg čitalniških in sličnih knjižic imajo pri nas v vsakem okraju tudi učitelji svojo učiteljsko in duhovniki svojo dekanijsko knjižico. Te knjižnice bi morale biti predvsem strokovne, znanstvene knjižnice. In vendar če jih pregledujemo kako malo morejo izpolnjevati svojo nalogo radi svoje zastarelosti. Modernih socialnih in poljudno pisanih znanstvenih knjig nimajo. Vsako leto se kupi semtertje le kak roman, oziroma katekizem ali kaj sličnega, naroči se »Zvon« in »Dom in svet«. To je vse. In vse te knjige potem trohniijo po omarah leta in leta, ne da bi jih kdo vporabljal. Kako naj si s pomočjo takih knjižic širi učitelj oziroma duhovnik svoje obzorje in izpopolnjuje svoje znanje z modernimi pridobitvami znanosti? — Tudi te knjižnice združene in izpopolnjene, bi lahko izvrstno služile kot centralne knjižnice posameznih okrajev, če bi se dale na razpolago javnosti. Mislim, da bi naše učiteljstvo, ki se vedno šteje med najnaprednejše, to lahko storilo brez vsakega pomisleka. Za te kakor tudi sploh za vse javne knjižnice bi se moralo zahtevati od občin, dokler one same ne ustanove svojih občinskih knjižnic, vsakoletne podpore. Če že mora občina prispevati za izobrazbo do 14. leta, je dolžna, da jo pospešuje tudi še nadalje!« —

Čudom smo se čudili tej temeljitosti. Brez premisleka lahko rečemo, da so te besede zapisane kar tja »v en dan« ki nimajo sploh nikake podlage, zapisane v oni negaciji vsega pozitivnega »vseznanja«, s katerim se tako rada ponašajo nekateri ljudje.

Oglejmo si natančneje to besedilo. Lahko rečemo, da poznamo precej temeljito kranjske in deloma tudi štajerske okr. učiteljske knjižnice. Za te knjižnice prispevajo posamezni okraji iz svoje blagajne. Prej so plačevali za knjižnice tudi učitelji $\frac{1}{2}\%$, a na Kranjskem je učiteljstvo to odpravilo, pač pa se nahaja to vplačevanje še v nekaterih drugih kronovinah Avstrije. Doneski posameznih okrajev za okrajne učiteljske knjižnice so prav različni, vendar lahko rečemo, da so precej visoki. Marsikatero leto da ta ali oni okraj do 300 kron in še več. Da se pa za tako vsoto ne kupujejo le kaki romani, katekizmi, »Zvon«, »Dom in svet«, pa prav lahko dokažemo z zapisniki in katalogi posameznih okr. učit. knjižnic.

Iz statistike izdane od kranjskega dež. šol. sveta za l. 1903/4 je razvidno, da imamo na Kranjskem 13 okr. učit. knjižnic, ki štejejo (v letu 1903/4) ravno 11.772 del. v 19385 knjigah in 1916 zvezkih. Impozantno število, ako upoštevamo še to, da ima vsaka šola svojo lokalno učit. knjižnico in da je ravno slov. učiteljstvo najboljši podpiratelj slov. literature kar najbolj dokazujeta letopisa »Slov. Matic« in »Šolske Matic«.

Ker pa prispevajo za te okr. učit. knjižnice posamezni okraji, so one pravzaprav lastnina teh okrajev, in učiteljstvo tu pač ne more drugega storiti kakor le-to, da jih pridno uporablja v svojo nadaljno izobrazbo. Reorganizacija teh knjižnic je tedaj odvisna od faktorjev, kjer sede »nekdanji narodni, radikalni itd.« c. kr. uradniki.

Pač pa svetujemo c. kr. dež. šol. svetu to-le v blagohotno uvaževanje:

Iz vseh 13 okr. učit. knjižnic na Kranjskem naj se ustanovi v Ljubljani nekaka centralna učit. knjižnica. V to knjižnico naj se spravijo vsa dražja pedagoška dela iz imenovanih okr. učiteljskih knjižnic. In ta centralna učiteljska knjižnica za zgled bi ji lahko služila znana berlinska knjižnica Komensky — naj bi si nabavljala le draga monumentalna pedagoška dela svetovne pedagoške literature. V nakup takih del naj bi prispevali država, dežela in posamezni okraji.

Kolikokrat pride ta ali oni učitelj, ne le ljudski, temveč tudi srednješolski v položaj, da hoče rabiti to ali ono večje pedagoško delo, a kje ga dobiti, to je vprašanje, ki čaka še rešitve. Če hočeš imeti, kupi in daj polovico svoje mesečne plače zanj!

In kako prav bi prišla ta centralna učit. knjižnica naši — bedoči univerzi.

Vprašanje je pereče, rešitev nujna!

—e—a.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

**Hranilnica in posojilnica Učiteljskega
konvikta v Ljubljani,**

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca meseca grudna 1905 K 183.314-97.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.